

Overweging 25 juni 2017

het profetisch charisma

Lezingen: Jeremia 20, 7-13; Romeinen 5, 15-19; Matteus 10, 24-33.

De zogenaamde zendingsrede van het tiende hoofdstuk van het Matteusevangelie gaat uit van de realiteit van het jonge christendom na de dood van Jezus en met name ook na de verwoesting van de tweede tempel in het jaar zeventig. De verwoesting was het resultaat van de eerste Joodse Opstand tegen de Romeinen die duurde van het jaar 66 tot de slag bij Masada in 73. Na een beleg van Jeruzalem van meer dan een half jaar werd Jeruzalem ingenomen en de tempel verwoest. De tempelschatten werden door Titus triomfantelijk naar Rome gebracht. Je kunt dat nog zien in de reliëfs op de ereboog van Titus aan de rand van het forum in Rome. Zijn, inmiddels verdwenen, triomfboog stond tegenover de Joodse stadswijk in Rome bij de Porta Capena.

De verhouding tussen de christengelovige Joden en de orthodoxe Joden staat op scherp. Er is een groeiende verdeeldheid die zich na de val van de tempel tot een kloof verdiept. Dat is niet alleen het geval in Jeruzalem, maar ook in de Palestijnse gebieden, in Antiochië en zelfs in Rome, waar al vanaf het jaar vijftig conflicten zijn tussen christenjoden en orthodoxe Joden die zeer tegen de zin van de romeinse bestuurders voor onrust zorgen in de Joodse wijk bij de Porta Capena. Paulus komt in deze conflicten terecht wanneer hij zich voor zijn proces in Rome bevindt.

We moeten dit weten om te begrijpen waarom de schrijver van het Matteusevangelie in de zendingsrede zo spreekt. De leerlingen die door Jezus op weg worden gestuurd om de bevrijdende boodschap van Jezus te brengen krijgen het niet gemakkelijk. Zij zullen door hun geloofsgenoten worden verguisd, aangevallen en soms ook gedood. Van het mislukken van de eerste Joodse Opstand en de verwoesting van de Tempel kregen de christengelovigen min of meer als een soort vijfde kolonne de schuld. Je begrijpt hoe navrant en voor orthodoxen kwetsend de opmerking van Jezus is dat hij de tempel afbreekt en in drie dagen weer opbouwt en dat hij de nieuwe tempel in de Geest genoemd wordt.

Maar het is wel de essentie van zijn boodschap. Het nieuwe Godsvolk is de tempel in de Geest, zoals het oude Godsvolk dat ook is. Uiteindelijk gaat het niet om de tempeldienst, maar om de dienst van de liefde, van het verbond, het leven in gehechtheid aan God. Dat is een moeilijke boodschap. Eredienst is zoveel makkelijker dan bekering. Op zondag naar de kerk gaan zoveel makkelijker dan dagdagelijks de weg naar God en de naaste gaan.

Om te midden van oorlog en verwoesting hierover te spreken is niet welgevallig. Dat geldt voor de profetische leerlingen van Jezus net zo als voor de profeet Jesaja. Hij moet een moeilijke boodschap verkondigen waar mensen geen boodschap aan willen hebben. De mensen vinden hem maar een vervelende onheilsprofeet die niets dan slecht nieuws te brengen heeft. En in feite is dat ook zo. Hij kan het niet mooier maken dan het is. Hij heeft de moeilijke plicht om zijn volksgenoten te waarschuwen dat zij op de verkeerde weg zitten en dat wanneer zij zo doorgaan er niets dan onheil uit voort kan komen. Hij brengt deze boodschap niet uit eigenbelang, maar in opdracht van God zelf. En niet om er zelf beter van te worden, maar om het volk te redden van de ondergang.

In de tijd van de leerlingen van Jezus is die ondergang al deels geschied en zij moeten dezelfde boodschap verkondigen. Oproepen om een andere weg te gaan.

Wie durft het aan om in Israël en elders een profetisch woord te laten klinken dat de

tegenstellingen overstijgt en mensen waarschuwt voor het feit dat zij hun ondergang tegemoet gaan, wanneer zij zo doorgaan? Dat zij op deze wijze nooit in vrede zullen leven. Dat zij in hun conflicten voorbijgaan aan de essentie van hun eigen religie. Dat de mens niet geschapen is voor oorlog. Dat zij op zoek moeten gaan naar het gemeenschappelijk belang, naar verbondenheid.

Daar is veel moed voor nodig. De profeet geeft immers geen garanties met betrekking tot de uitkomst. Hij komt met lege handen en een hart vol woorden. Hij spreekt niet uit eigenbelang, Maar vertegenwoordigt een hoger belang dat ieder aanbelangt. De toekomst van het volk, leven voor allen. Hij is geen cynicus, geen kritische journalist. Hij vertegenwoordigt het standpunt van God dat soms haaks staat op het standpunt van mensen. Als serieuze gelovigen moeten we bereid zijn onszelf te overstijgen. Niet krampachtig vasthouden aan wie we denken te zijn, maar leven naar de Geest die ons maakt tot wie we kunnen zijn.

We belijden Christus als het beeld van de nieuwe adam, van het koninkrijk van God. Deze belijdenis houdt meteen een erkenning in van de bestemming van ons eigen leven en de bedoeling van de samenleving. We kunnen niet Christus belijden en ons niet toeleggen op die bestemming. Dat maakt ons leven, ons geloof tot een leugen. Dat is ook wat de uitspraak van Jezus inhoudt: "wie mij erkent/belijdt bij de mensen, zal ik erkennen/belijden bij de Vader". Een leven dat overeenstemt met zijn bedoeling wordt door Jezus bezegeld bij de Vader. Dat is geen dreigement, maar een bemoediging. Ook voor de leerlingen die bij hun zending mogen vertrouwen op de bijstand van de Geest die hun de woorden en handelingen ingeeft en ook op de Vader die hun leven in bescherming neemt. Ook al wordt het bedreigd. Het is misschien wel erger om je menselijkheid en je integriteit te verliezen dan om je leven in de wereld te verliezen. We hebben nu eenmaal de vrijheid om ons onmenselijk te kunnen gedragen.

Maar onze bedoeling ligt in de daadwerkelijke menswording. Ons leven is geslaagd in de mate waarin we in staat zijn Gods gelaat in de wereld te tonen. En daarmee zijn liefde voor al het geschapene. Die liefde uit zich in de inzet voor vrede en gerechtigheid; Door in ons handelen te laten zien dat we deel uitmaken van het Godsrijk; Meewerken in het proces van heilheid van de schepping; Geen mens van het leven en van de liefde Gods uitsluiten.

We doen dat in een door ideologieën verdeelde wereld. Dat is nu niet anders dan in de tijd van de apostelen. De verdeeldheid roept ons juist op om een boodschap van eenheid te verkondigen, het is een aansporing om meer inclusief te denken. Wanneer godsdienst structureel uitgaat van onderscheid tussen mensen en van uitsluiting beantwoordt ze niet aan haar bedoeling. Gods liefde betreft alle mensen en geloof derhalve idealiter eveneens.

Het grote nadeel van theocratische samenlevingen, waar geen onderscheid wordt gemaakt tussen het Godsvolk en het concrete historische volk, is dat een volksvijand ook meteen een Godsvijand is. Datzelfde gebeurt wanneer de kerk zich identificeert met de ware Godskerk. In die zin staat de tekst van psalm 69 haaks op de bedoeling van het evangelie zoals wij die verstaan.

Godsvolk zijn houdt een opdracht in. Het is geen verworven status, maar een voortdurende oproep om in het daadwerkelijke belijdenis volk van God te zijn en te worden. Je bent maar Godsvolk zolang je je als zodanig gedraagt. Dit afgezien van de belofte die Gods liefde inhoudt. En die ons niet laat vallen, ook al vallen wij herhaaldelijk voor de verkeerde dingen.

Als mensen die zeggen in Christus te geloven, moeten we ons telkens weer door de Geest tot Gods liefde laten bepalen. Als zijn leerlingen hebben we de nabijheid van het rijk der hemelen te verkondigen. We staan daarbij met lege handen en weerloos als schapen te midden van wolven. Liefde is immers altijd weerloos, maar niet machteloos. Het kan zich niet verdedigen, maar wel het aanschijn van de wereld totaal veranderen. Aan ons is het om te laten zien hoe aantrekkelijk dit gedragsalternatief is. Amen.